

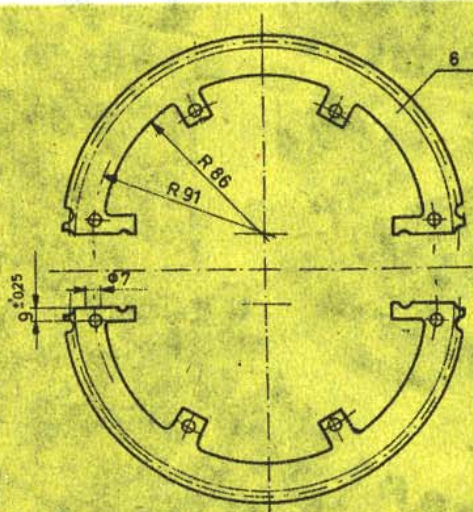
NA WARSZTACIE NA WARSZTACIE

OWALNE KOŁO ŁAŃCUCHOWE

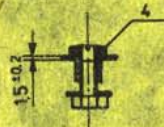
Prace nad zwiększeniem efektywności systemów napędowych pojazdów poruszanych siłą ludzkich mięśni trwają już od końca XIX w., lecz dopiero ostatnimi czasy, tj. od końca lat 70-tych poważniej zwrócono uwagę na koła łańcuchowe o obrysie różnym od kołowego. Co prawda już w pierwszych latach naszego stulecia prowadzono eksperymenty nad eliptycznymi kołami łańcuchowymi, nie zaowocowały one jednak w szerszej praktyce, głównie z przyczyn nisko rozwiniętej technologii. Obecnie koła łańcuchowe o zmiennej krzywiznie produkowane są seryjnie przez firmę Shimano pod nazwą „Biopace” (patrz „MT” 12/86) i firmę Polchlopek pod nazwą „Polchlopek Oval Chainring” („MT” 9/86). Pierwsze z nich umożliwiają uzyskanie mocy o 10% większej, a drugie o 4% większej, niż w przypadku tradycyjnego koła łańcuchowego.

Ostatnio również specjalizujące się w produkcji mechanizmów korbowych firmy Sugino i Stronglight rozpoczęły wytwarzanie kół łańcuchowych o obrysie zbliżonym do podwójnej cykloidy.

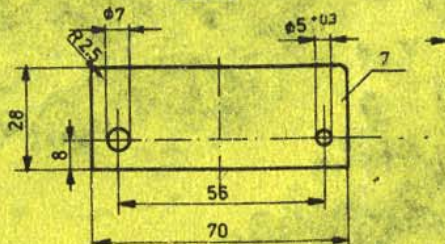
Wszystkie z wymienionych powyżej rozwiązania mają jedną wspólną wadę: nacinanie zębów na wieńcu zębatym wymaga stosowania wyspecjalizowanych automatów tokarskich i frezerskich, co sprawia, że koszt owalnego koła łańcuchowego przekracza znacznie koszt wieńca klasycznego, okrągłego, a wykonanie w warunkach amatorskich jest prawie niemożliwe. Natomiast zaletą rozwiązania przedstawionego przez nas jest znaczne uproszczenie technologii wytwarzania, umożliwiające wykonanie takiego urządzenia w domowym warsztacie (patrz

Rys.1

Rys.2

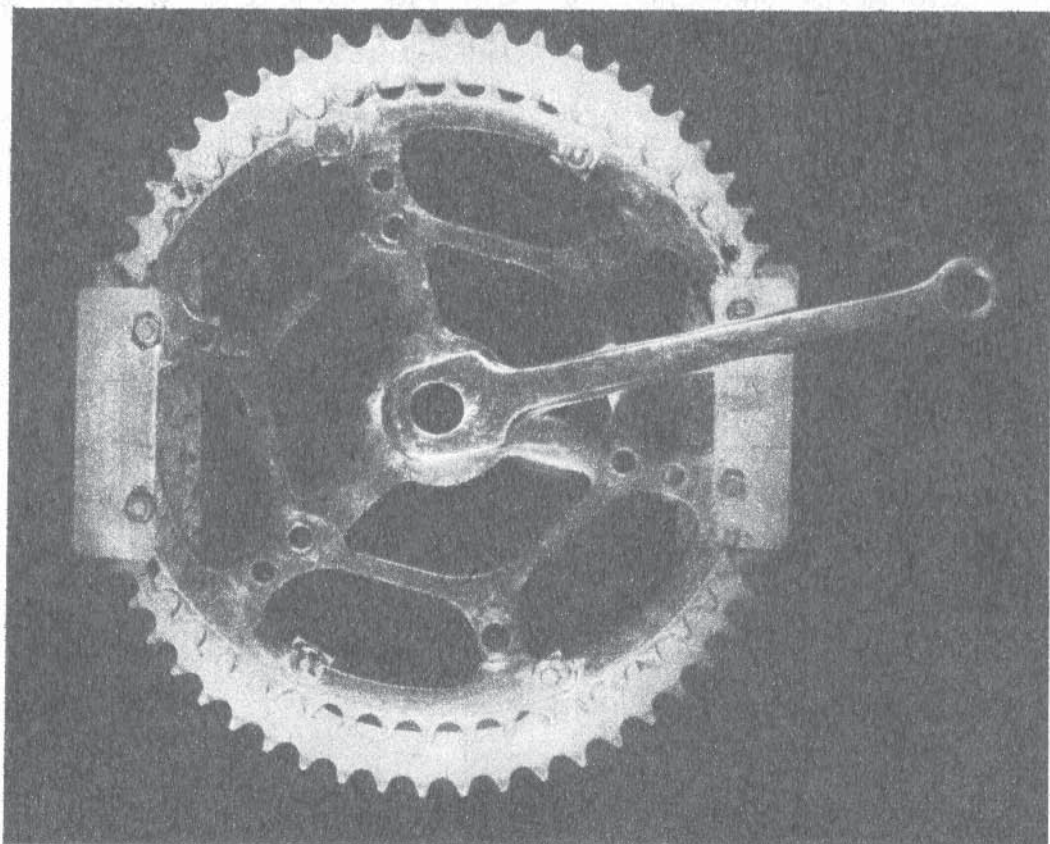
fot.). Polega to na rozcięciu i rozsunięciu połówek pierścienia koła łańcuchowego (rys. 1) tak, aby uzyskać kształt zbliżony do owalu. Powstające w wyniku tego na obwodzie dwa, pozbawione uzębienia odcinki przypadają na część koła nie przenoszącą obciążenia, nie zakłócają więc pracy. Jediną niedogodnością jest spadanie w tych miejscach łańcucha z wieńca, stąd konieczność zastosowania nakładek prowadzących (rys. 2).

Rozsunięte połowki rozciętego pierścienia należy przymocować do elementu nośnego. W wariacie pierwszym jest nim tarcza koła łańcuchowego o 52 zębach (rys. 3) – rowery „Pasat” i „Orkan”, zaś w wariacie drugim jest nim tarcza sześcioramienna suportu sportowego (rys. 4) – rowery „Huragan”, „Jaguar”, „Romet Sport” – uzupełniona tarczą pośrednią (rys. 5).

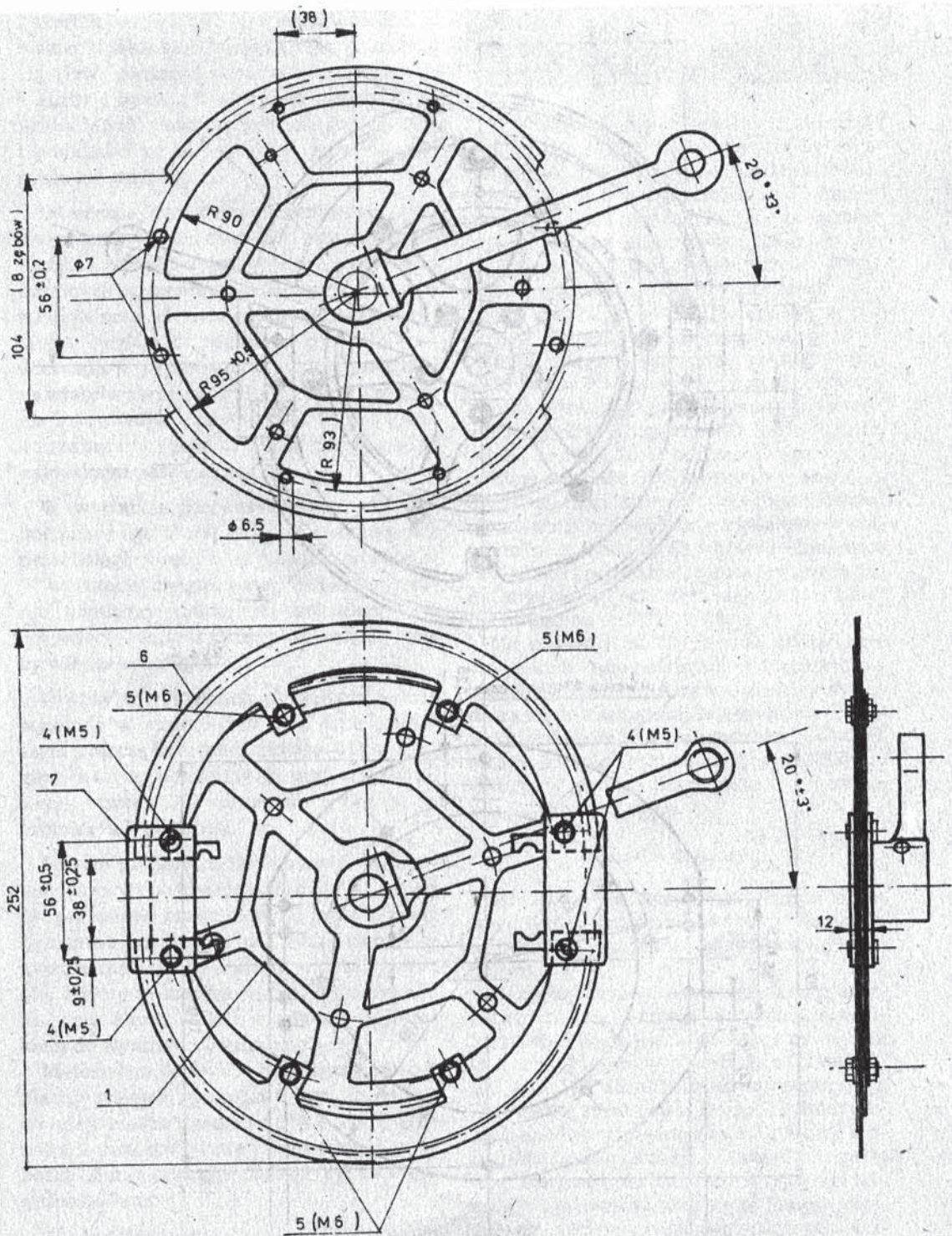
Zaletą wariantu drugiego jest możliwość stopniowej regulacji rozsunięcia połówek (o 1 i 3 podziałki „t” łańcucha), jak i możliwość

zastosowania drugiej, mniejszej tarczy pośredniej do pierścienia o 46 zębach. W większości łańcuchów rowerowych podziałka „t” wynosi 12,7 mm (1/2”). Wersję podstawową stanowi koło rozsunięte o trzy podziałki „t”, z tolerancją ujemną ($38,1^{-1}$ mm). Na rysunku odpowiada temu wymiar $38 \pm 0,25$ mm. Zaleca się rozcinanie pierścienia zębatego (6) brzeszczotem do metalu grubości około 1 mm – wówczas przy wartości zamierzonej 38 mm rzeczywiste rozsunięcie wyniesie 37 mm. Inna technologia cięcia wymaga korekcji tej wartości.

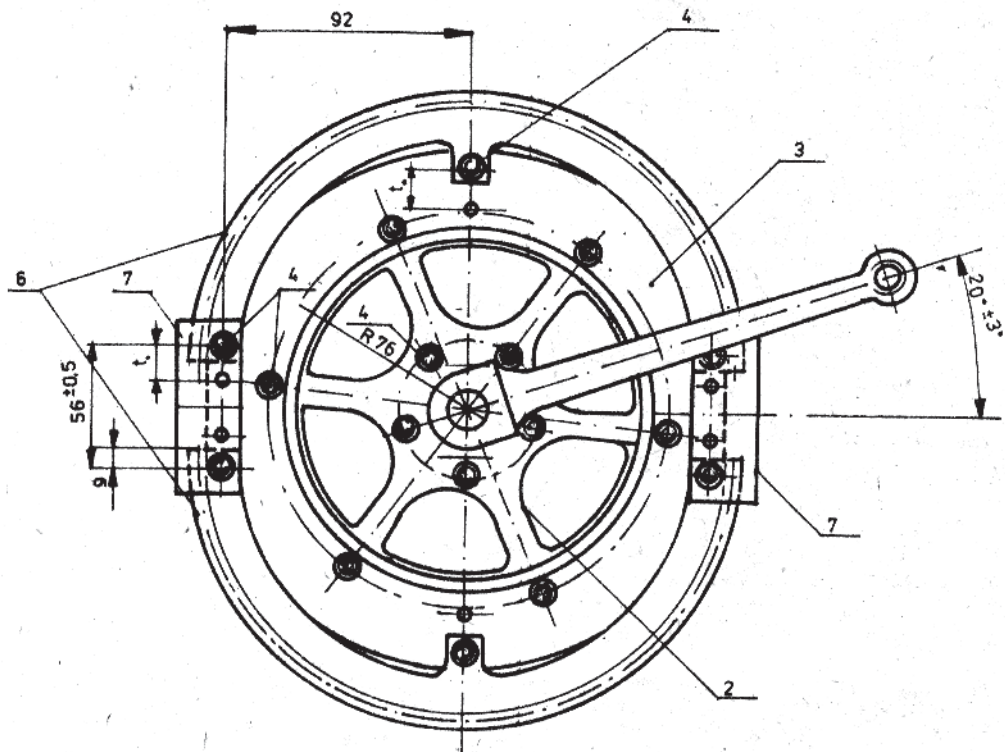
W przypadku koła łańcuchowego o 52 zębach z korwą należy wyznaczyć, gdzie znajdują się główne osie symetrii owalu tak, aby krótsza oś owalu „wyrzuciła” o $20^\circ \pm 3^\circ$ korbę; usunąć obustronnie, symetrycznie po 8 zębów; wykonać 4 (symetrycznie po 2) otwory $\varnothing 7$ mm; złożyć z rozciętym wieńcem zębatym (6) za pomocą wkrętów (4), zaś otwory $\varnothing 6,5$ mm nawiercić w złożeniu. Wskazane jest, aby wszystkie otwory, a szczególnie do

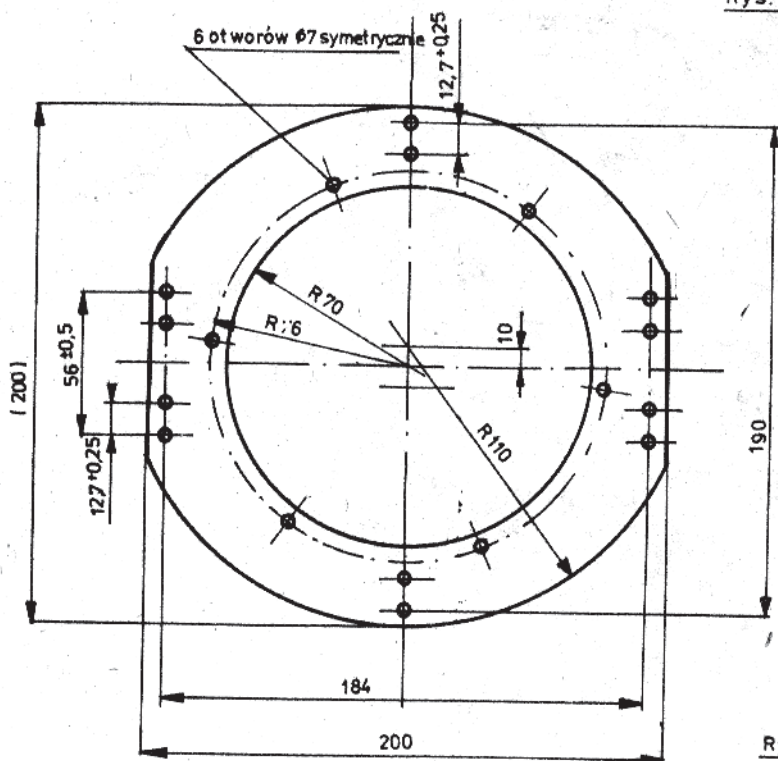

Rys. 3

Rys. 4

Rys.5

nakrętek pasowanych (4) wiercić w złożeniu. Nakrętki takie stosowane są do łączenia tarczy (tzw. gwiazdy) suportu sportowego (2) z korbą i bywają w sklepach rowerowych. Śruby M6 (5) powinny mieć długość 14 mm i podkładki po obu stronach mocowanych przez nie części.

Wiercenie otworów w złożeniu polega na trasowaniu pozycji otworów, następnie wykonaniu jednego z otworów we wszystkich łączonych elementach, połączeniu tych elementów oraz ich ustaleniu. Dopiero po tym można wykonać pozostałe otwory, rozwiercając je najpierw na $\varnothing 4$ mm, a następnie na właściwy wymiar w złożeniu, czyli wstępnie umocowując śrubami M4 i w miarę wykonywania otworów $\varnothing 7$ mm zastępując je nakrętkami pasowanymi (4).

W wariacie pierwszym pierścień koła łańcuchowego 52 (6) należy rozciąć przez przeciwległe wręby oraz ramiona mocujące. W wariacie drugim natomiast symetrycznie pomiędzy ramionami mocującymi (i oczywiście również przez przeciwległe wręby wieńca zębatego).

Otwory w połówkach pierścienia należy wykonać w złożeniu, w wariacie pierwszym z tarczą koła łańcuchowego (1), w drugim – z tarczą pośrednią (3), przy czym w tej wersji otwory $\varnothing 7$ mm należy wykonać na promieniu $R = 92$ mm.

Pewien problem może stanowić wykonanie tarczy pośredniej. Jedną z metod (w przypadku braku tokarni) jest wiercenie szeregowo otworów na linii cięcia (z uwzględnieniem naddatku) w taki sposób, aby otwory te łączyły się brzegami. Po wykrojeniu tarczy należy wyrównać ją pilnikiem do wymiaru nominalnego.

Materiałem do wykonania tarczy, oprócz blachy stalowej grubości 2 mm, może być również: blacha duralowa (PA 6, PA 7) grubości 2 mm, stalowa, wyższej jakości, grubości 1,5 mm oraz aluminiowa (PA 2 – PA 4) grubości 3 mm.

(Wzór zgłoszony w Urzędzie Patentowym PRL).

Jacek Ziółkowski